

SZKOLENIA
I KURSY
DLA OŚWIATY

*Ponad 20 lat doświadczenia
na rynku oświatowym*

Bezpieczeństwo nauki i pracy w szkole.

System bezpieczeństwa w szkole.

Jolanta Klawe

KOMPLEKSOWE WSPARCIE ŚRODOWISKA OŚWIATOWEGO

KOMPLEKSOWE
WSPARCIE
ŚRODOWISKA
OŚWIATOWEGO

GRUPA
EKO TUR

EKO TUR
Instytut
Kształcenia

SZKOLENIA I KURSY DLA OŚWIATY
Ponad 20 lat doświadczenia na rynku oświatowym

EKO TUR
Baza
Nauczycieli

OFERTY PRACY W OŚWIACIE
Społeczna inicjatywa Grupy Eko-Tur

EKO TUR
Doradztwo
Prawne

DORADZTWO PRAWNE
Bezpłatne konsultacje telefoniczne

PrimoPsyche
Poradnictwo psychologiczne

PRIMOPSYCHE
Poradnia z uprawnieniami placówki publicznej

edurada.pl

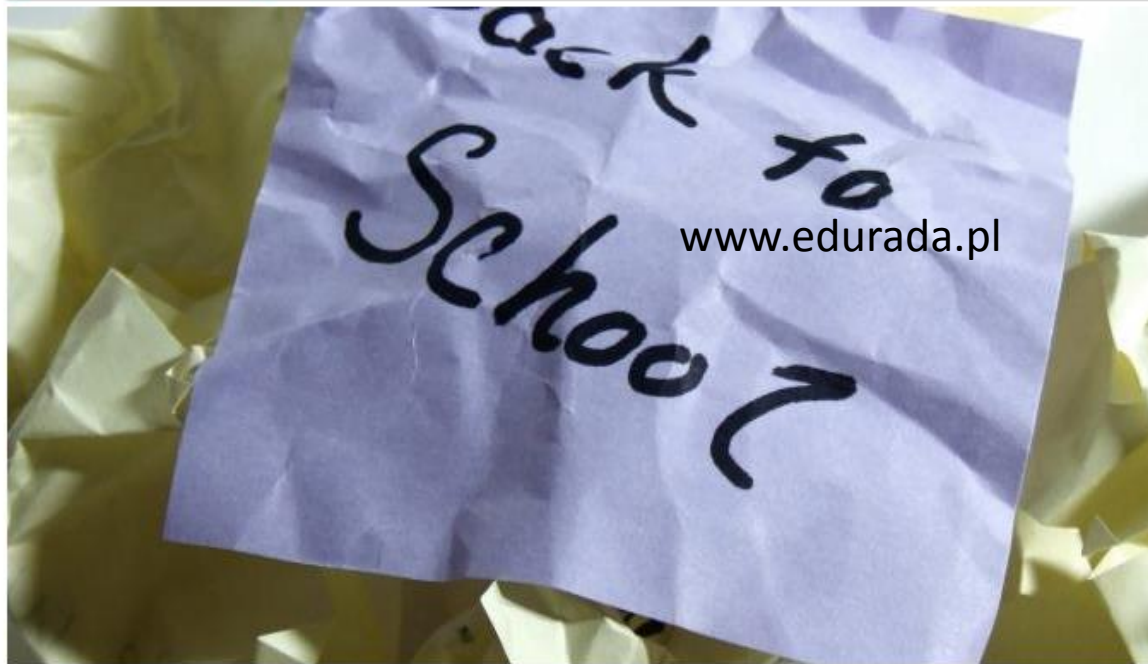
EDURADA
Portal dla zaangażowanych w edukację
– dla pasjonatów nauki i rozwoju

WYDAWNICTWO
EKO TUR

WYDAWNICTWO EKO TUR
Wydaj publikację na własnych zasadach

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ NA WWW.GRUPA-EKO-TUR.PL

I PO FERIACH!

Tydzień temu ogłosiłem koniec ferii zimowych, nieco przedwcześnie. Kończą się one dopiero teraz. Przypomniałem sobie o tym, kiedy czytałem informację o apelu śląskiego kuratora oświaty, proszącego nauczycieli o nierobienie sprawdzianów tuż po przerwie semestralnej. Oprócz artykułu pojawiło się sporo głosów na forum.

Czytaj więcej »

STREFA UŻYTKOWNIKA

DOSTĘP DO WZORÓW DOKUMENTÓW

Zakładając konto na naszym serwisie będziesz miał dostęp do wszelkiego rodzaju wzorów dokumentów pomocnych w codziennej pracy.

ZADAJ PYTANIE

Masz problem? Szukasz porady? Nasi eksperci są do Twojej dyspozycji. Jako zarejestrowany użytkownik możesz przesłać swoje pytanie do naszych ekspertów.

NAPISZ ARTYKUŁ

Chcesz podzielić się wiedzą? Z poziomu strefy użytkownika, możesz przesłać nam swój artykuł, który umieścimy na portalu.

KONKURSY

Rejestracja w serwisie to także możliwość wzięcia udziału w konkursach.

MATERIAŁY Z WYKŁADÓW

Materiały do użytku wewnętrznego.
Kopiowanie i rozpowszechnianie -
zabronione.

Wprowadź kod otrzymany na szkoleniu, aby pobrać materiały z wykładu.

WYŚLIJ

www.facebook.com/IK.EkoTur

facebook

Wyszukaj osoby, miejsca i inne

Instytut Kształcenia EKO-TUR

Strona główna

Instytut Kształcenia EKO-...

Oś czasu

Teraz

Wyróżnione

+ Utwórz stronę

Teraz

lipiec

2012

Dołączenie do Facebooka

Instytut Kształcenia EKO-TUR

164 osoby lubią to · 9 osób o tym mówi

Lokalne przedsiębiorstwo

Al. Promienistych 6, 02-648 Mokotów, Warszawa, Poland

22 841 62 08

Dodaj godziny otwarcia

Informacje

Zdjęcia

164

Osoby, które to lu...

witamy

Wyróżnione

Status

Zdjęcie / film

Wydarzenie, ważne wydarzenie +

O czym teraz myślisz?

Ostatnie posty innych użytkowników na stronie Instytut Kształcenia EKO-TUR

Pokaż wszystkie

Aleksandra Tu

O tym czym jest i jakie korzyści może przynieść co...

3 · 3 lipca o 14:23

Zobacz swoją reklamę tutaj

Instytut Kształcenia EKO-TUR

www.eko-tur.pl

Lubię to! · Instytut Kształcenia EKO-TUR lubi to.

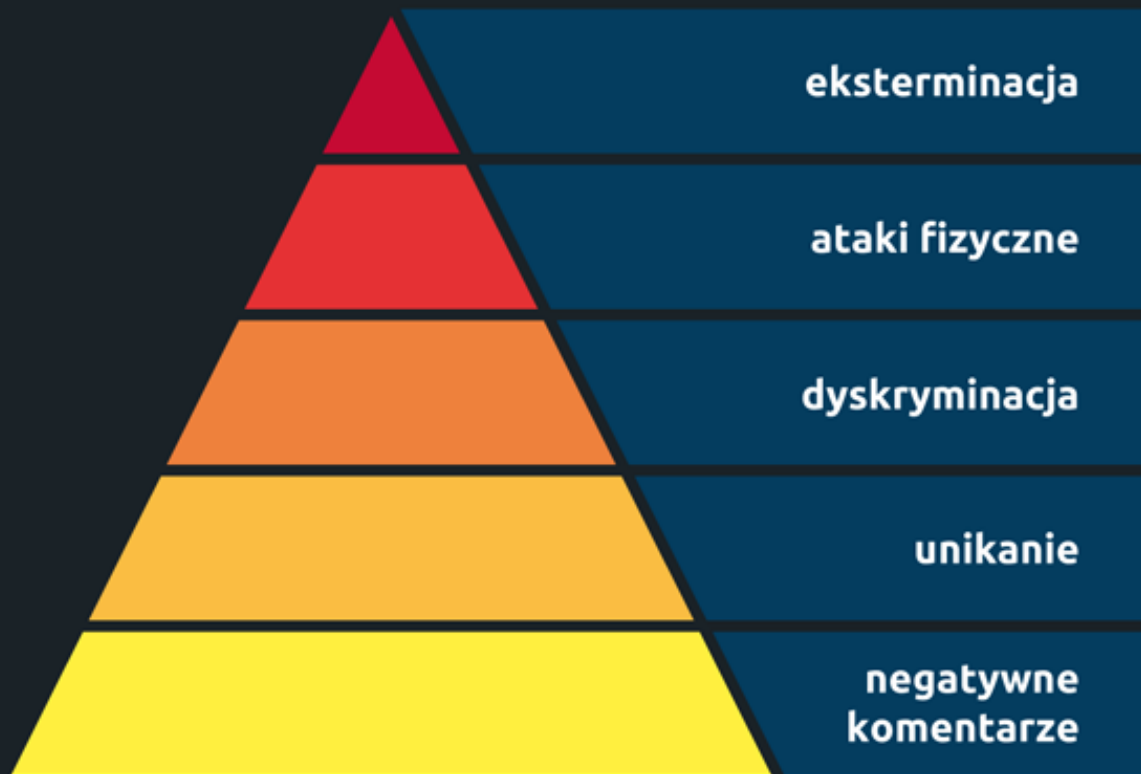
Bezpieczeństwo w szkołach (prawo, procedury, praktyka)

Szkolenie prowadzi

Jolanta Klawe

<https://polskatimes.pl/uwaga-tvn-1705-warszawa-wawer-zabojstwo-w-szkole-kim-jest-emil-b-ktory-zamordowal-16letniego-kubedlaczego-doszlo-do-tragedii/ar/c1-14139387>

**„Piramida nienawiści”
Gordona Allporta z 1954 roku.**

Dokumenty

- KONSTYTUCJA
- KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA
- USTAWA PRAWO OŚWIATOWE 14 XII 2016 R.
- USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY
- KARTA NAUCZYCIELA

**Każdy ma obowiązek
przestrzegania prawa
Rzeczypospolitej Polskiej**

art. 83 Konstytucji RP

USTAWA PRAWO OŚWIATOWE

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny;

3) wychowanie rozumiane jako **wspieranie dziecka w rozwoju** ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacniane i uzupełniane przez **działania z zakresu profilaktyki** problemów dzieci i młodzieży;

5) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z **pomocy psychologiczno-pedagogicznej** i specjalnych form pracy dydaktycznej;

14) **utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków** nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach;

21) **upowszechnianie** wśród dzieci i młodzieży **wiedzy o bezpieczeństwie** oraz **kształtowanie właściwych postaw** wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych, i sytuacji nadzwyczajnych;

Art. 3. 3. System oświaty mogą wspierać także jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki innych właściwych służb w działaniach **służących podnoszeniu bezpieczeństwa** dzieci i młodzieży, w tym w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

4. ... organy prowadzące szkoły i placówki, współdziałają z ww. podmiotami w szczególności w prowadzeniu **zajęć edukacyjnych z zakresu podnoszenia bezpieczeństwa** dzieci i młodzieży, w tym bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Art. 5. Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych **ma obowiązek** kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską, z poszanowaniem godności osobistej ucznia.

Art. 10. 1. ...Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

1) zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym **bezpiecznych i higienicznych warunków** nauki, wychowania i opieki;

Art. 55. 2. ... nadzorowi (*pedagogicznemu*) podlega w szczególności:

5) przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach;

6) zapewnienie uczniom **bezpiecznych i higienicznych** warunków nauki, wychowania i opieki.

Art. 57. 2. ..... nadzorowi (*organu prowadzącego*) podlega w szczególności:

2) przestrzeganie obowiązujących **przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny** pracy pracowników i uczniów;

3) przestrzeganie przepisów dotyczących **organizacji** pracy szkoły i placówki.

Art. 68. 1. Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:

3) sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki **harmonijnego rozwoju psychofizycznego** poprzez aktywne **działania prozdrowotne**;

6) wykonuje zadania związane z **zapewnieniem bezpieczeństwa** uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę;

10) odpowiada za **realizację zaleceń** wynikających z **orzeczenia** o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia;

11) **współpracuje z pielęgniarką** albo higienistką szkolną, lekarzem i lekarzem dentystą, sprawującymi profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą, w tym udostępnia imię, nazwisko i numer PESEL ucznia celem właściwej realizacji tej opieki.

Art. 70. 1. Do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy:

1) zatwierdzanie **planów pracy** placówki po zaopiniowaniu przez radę placówki;

2. Rada pedagogiczna opiniuje w szczególności:

1) organizację pracy placówki, w tym tygodniowy rozkład zajęć edukacyjnych,

Art. 155. W celu zapewnienia dziecku podczas pobytu w publicznym przedszkolu ... odpowiedniej opieki, odżywiania oraz metod opiekuńczo-wychowawczych rodzic dziecka **przekazuje** dyrektorowi przedszkola, **uznane przez niego za istotne dane** o stanie zdrowia, stosowanej diecie i rozwoju psychofizycznym dziecka.

Prawo oświatowe a program wychowawczo-profilaktyczny

PO Art. 26. 1. Szkoły oraz placówki realizują program wychowawczo- - profilaktyczny obejmujący:

- 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, oraz
- 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do przedszkoli i szkół dla dorosłych.

PO Art. 84. 2. Do kompetencji rady rodziców należy:

- 1) uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki, o którym mowa w art. 26;

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. poz.1249)

Ostatnia nowelizacja 22 stycznia 2018 r. (Dz.U. 2018,poz. 214)

W nowelizacji podkreślono, że:

- szkoła i placówka podejmuje działania w oparciu o **przeprowadzoną diagnozę w zakresie zagrożeń** związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Działania wynikające z diagnozy powinny zostać uwzględnione w programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły lub placówki (par. 1, pkt. 4 a–b).
- Dodano zapis, że nauczyciel lub wychowawca powinien realizować zadania określone w rozporządzeniu, wykorzystując aktywne metody pracy (par. 1, pkt. 5 c).

§ 5. 1. Działalność profilaktyczna w szkole i placówce polega na realizowaniu działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.

2. Działalność profilaktyczna obejmuje:

1) w przypadku **profilaktyki uniwersalnej** – wspieranie wszystkich uczniów i wychowanków w prawidłowym rozwoju i zdrowym stylu życia oraz podejmowanie działań, których celem jest ograniczanie zachowań ryzykownych niezależnie od poziomu ryzyka używania przez nich środków i substancji, o których mowa w § 1 ust. 2;

2) w przypadku **profilaktyki selektywnej** – wspieranie uczniów i wychowanków, którzy ze względu na swoją sytuację rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są w wyższym stopniu narażeni na rozwój zachowań ryzykownych;

3) w przypadku **profilaktyki wskazującej** – wspieranie uczniów i wychowanków, u których rozpoznano wczesne objawy używania środków i substancji, o których mowa w § 1 ust. 2, lub występowania innych zachowań ryzykownych, które nie zostały zdiagnozowane jako zaburzenia lub choroby wymagające leczenia.

§ 6. 1. Szkoła i placówka, przy prowadzeniu działalności, o której mowa odpowiednio w § 2–5, współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, podmiotami realizującymi świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień, wojewódzkimi i powiatowymi stacjami sanitarno-epidemiologicznymi, Policją, pracodawcami, a także podmiotami, o których mowa w art. 5 ust. 3 ustawy, oraz podmiotami, o których mowa w art. 2a ustawy o systemie oświaty, w szczególności przy opracowaniu diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym czynników chroniących oraz czynników ryzyka, o których mowa odpowiednio w ust. 3 i 4, dotyczącej uczniów lub wychowanków, rodziców lub opiekunów, nauczycieli, wychowawców i innych pracowników szkoły lub placówki.

2. Podstawę do podejmowania działalności, o której mowa odpowiednio w § 2–5, stanowi opracowywana w każdym roku szkolnym diagnoza, o której mowa w ust. 1.

Konwencja Praw Dziecka

Przyjęta przez Zgromadzenie
Ogólne ONZ dnia 20 listopada
1989 r. (Dz. U, z 1991 r, Nr 120,
poz. 526)

Prawa dziecka

Każde dziecko ma prawo

Chodzić
do przedszkola / szkoły

mieć mamę i tatę

do Zabawy i wypoczynku

do własnego miejsca
w domu

do imienia i swojego kraju

do leczenia

Czuć się bezpiecznie

pytać i wypowiadać się

do miłości

do wychowywania
bez krzyku i przemocy

800 12 12 12

RZECZNIK PRAW DZIECKA

w w w . n o w a s z k o l a . c o m

- **Artykuł 19**

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla **ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku**, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

PRAWA
DZIECKA

„Nie ma dzieci
- są ludzie.”
Janusz Korczak

Też są prawa jako dziecko wyróżnia
z kłopotkami. Najważniejsza
jest Konwencja o Prawach Dziecka.

Polka nie tylko są zadowolona, lecz także miała bardzo dobry wpływ w jej przygotowaniu. Teraz obowiązują w niemal wszystkich krajach świata. Nie przeszkadza – dzięki Konwencji Twoje prawa są gwarantowane. Co więcej, będąc dzieckiem, masz też prawa gwarantowane wszystkim obywatelom, wynikające m.in. z Konstytucji.

Każde dziecko ma:

- 1 Prawo do życia i tożsamości**
Każde dziecko ma prawo do życia. Odnosi się do tego, jak rodzice żyją i jak się czują. Ma być bezpiecznym i szczęśliwym. Nie należy mu zrobić krzywdy.
- 2 Prawo do wychowania w rodzinie**
Każde dziecko ma prawo do rodziny. Rodzice powinni być dla niego najlepszymi przyjaciółmi. Nie należy mu robić krzywdy w rodzinie.
- 3 Prawo do godności i życia bez przemocy**
Każde dziecko ma prawo do godności i życia bez przemocy. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 4 Prawo do życia bez molestowania**
Każde dziecko ma prawo do życia bez molestowania. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 5 Prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania**
Każde dziecko ma prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.

PRAWA
DZIECKA

NIE MA GORSZYCH
ANI LEPSZYCH DZIECI

- WIEC DĄŻ DO TAKIEJ SAMEJ JAK WIECZYNY
PRACUJĄC NA WZROSTU DZIECI I MŁODZIEŻY

Każde dziecko ma:

- 6 Prawo do nauki i rozwoju**
Każde dziecko ma prawo do nauki i rozwoju. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 7 Prawo do prywatności**
Każde dziecko ma prawo do prywatności. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 8 Prawo do odpoczynku i rozrywki**
Każde dziecko ma prawo do odpoczynku i rozrywki. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 9 Prawo do wypowiedziania się**
Każde dziecko ma prawo do wypowiedziania się. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.
- 10 Prawo do bezpieczeństwa, opieki, miłości, wolności**
Każde dziecko ma prawo do bezpieczeństwa, opieki, miłości, wolności. Nie należy mu robić krzywdy. Nie należy mu robić krzywdy.

Co zrobić, gdy twoje
prawa są łamane?

Próbuj wszystkich możliwych sposobów. Jeśli nie chcesz
lub nie możesz zgłosić się do wychowawcy lub pedagoga
szkolnego. Wówczas możesz zgłosić się do
Rzecznika Praw Dziecka.

**RZECZNIK
PRAW DZIECKA**
Rzecznik Praw Dziecka to niezależny
organ, który ma prawo dobrać i pomóc dzieciom

unicef
UNICEF to organizacja ONZ, która
pomaga dzieciom i młodzi w całym świecie.

**Obowiązek zapewniania bezpiecznych
i higienicznych warunków pracy i nauki**

Karta Nauczyciela

Art. 6. Obowiązki nauczyciela

Nauczyciel obowiązany jest:

- 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym **zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę;**
- 2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;
- 3) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- 3a) doskonalić się zawodowo, zgodnie z potrzebami szkoły;
- 4) kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Obowiązki nauczyciela

Do podstawowych obowiązków nauczyciela jako pracownika należy:

- przestrzeganie czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy,
- przestrzeganie regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku,
- przestrzeganie przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych,
- dbałość o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę,
- przestrzeganie tajemnicy określonej w odrębnych przepisach,
- przestrzeganie w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego (art. 100 § 2 kp).

KN

Art. 9 ust. 1 pkt 2.

Stanowisko nauczyciela może zajmować osoba,
która przestrzega podstawowych zasad
moralnych

**NALEŻYTA STARANNOŚĆ
DOTYCZY KAŻDEGO
NAUCZYCIELA**

Karta Nauczyciela

- Rozdział 10. Odpowiedzialność dyscyplinarna
Art. 75. Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli
- 1. Nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu nauczyciela lub obowiązkom, o których mowa w **art. 6** *obowiązki nauczyciela*.
- 2. Za uchybienia przeciwko porządkowi pracy, w rozumieniu **art. 108** *kary porządkowe* Kodeksu pracy, wymierza się nauczycielom kary porządkowe zgodnie z Kodeksem pracy.

Odpowiedzialność nauczycieli – KN

Kara porządkowa	Kara dyscyplinarna
Uchybienia przeciwko porządkowi pracy Art. 75 ust.2 KN	Uchybienie godności zawodu nauczyciela lub obowiązkowi określonym w art. 6 KN Art. 75 ust. 1 KN
Kara upomnienia, nagana, finansowa	Nagana z ostrzeżeniem Zwolnienie z pracy Zwolnienie z zakazem zatrudnienia w zawodzie nauczyciela na 3 lata Wydalenie z zawodu

Kara porządkowa

- Dotyczy wszystkich pracowników szkoły
- Art. 108 § 1 Kp – nieprzestrzeganie organizacji i porządku pracy
  - nieprzestrzeganie porządku pracy (spóźnienia, nieobecność na zebraniu rady pedagogicznej),
  - Naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - nieprzestrzeganie przepisów przeciwpożarowych,
  - Niepełnienie dyżurów na przerwach,
  - Braki w dokumentacji

Odpowiedzialność dyscyplinarna

- Art. 75 ustawy KN z 26 stycznia 1982

3. Nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za **uchybieńia godności zawodu nauczyciela** lub obowiązkom, o których mowa w art. 6 KN

Postępowanie dyscyplinarne za:

- Stosowanie przemocy fizycznej lub psychicznej
- Narażenie uczniów na utratę zdrowia
- Molestowanie seksualne
- Nieetyczne zachowanie
- Naruszenie uczniów na utratę zdrowia
- Brak nadzoru nad uczniami w czasie zajęć
- Propagowanie rasizmu, szerzenie nienawiści
- Agresja słowna
- Poświadczenie nieprawdy, fałszowanie dokumentów
- Czerpanie korzyści materialnych

KN - Odpowiedzialność dyscyplinarna

- [Art. 77. Komisje dyscyplinarne](#)
- 1. W sprawach dyscyplinarnych nauczycieli orzekają komisje dyscyplinarne:
  - 1) w pierwszej instancji:
    - a) komisja dyscyplinarna przy wojewodzie właściwa dla nauczycieli wszystkich szkół funkcjonujących na terenie województwa,
    - b) komisja dyscyplinarna przy ministrze właściwym do spraw oświaty i wychowania właściwa dla nauczycieli, o których mowa w **art. 1 zakres podmiotowy ustawy** ust. 2 pkt 1a;
  - 2) w drugiej instancji:
    - a) odwoławcza komisja dyscyplinarna przy ministrze właściwym do spraw oświaty i wychowania,
    - b) odwoławcza komisja dyscyplinarna przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
- 2. Właściwość miejscową komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, ustala się według miejsca zatrudnienia nauczyciela w chwili popełnienia czynu stanowiącego podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Bezpieczeństwo uczniów

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz.59)

Art.98 ust.1

7) zakres zadań nauczycieli, w tym nauczyciela wychowawcy i nauczyciela bibliotekarza oraz innych pracowników szkoły, w tym także zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę, a także sposób i formy wykonywania tych zadań dostosowane do wieku i potrzeb uczniów oraz warunków środowiskowych szkoły;

Zadania opiekuńcze wykonywane są na następujących zasadach:

- za bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć obowiązkowych, nadobowiązkowych i pozalekcyjnych odpowiada nauczyciel prowadzący te zajęcia,
- za bezpieczeństwo uczniów w czasie przerw międzylekcyjnych odpowiadają nauczyciele zgodnie z opracowanym planem dyżurów wychowawczych,
- nauczyciele pełniący dyżur odpowiadają za bezpieczeństwo uczniów na korytarzach,
- w sanitariatach, na klatkach schodowych, w szatni przed salą gimnastyczną dyżur wychowawczy rozpoczyna się co najmniej 15 minut przed zajęciami dydaktycznymi,
- dyżur zaczyna się równo z dzwonkiem rozpoczynającym przerwę i kończy się równo z dzwonkiem kończącym przerwę,
- za bezpieczeństwo uczniów po dzwonku kończącym przerwę odpowiada nauczyciel rozpoczynający daną lekcję,
- za bezpieczeństwo uczniów przebywających w szatni przed lekcjami odpowiada obsługa szatni,

Za bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć odbywających się poza terenem szkoły odpowiadają:

- kierownik wycieczki i opiekunowie grupy,
- na wycieczce przedmiotowej lub krajoznawczo – turystycznej udającej się poza teren szkoły, lecz w obrębie miejscowości, bez korzystania z publicznych środków lokomocji, co najmniej jeden opiekun na 30 uczniów,
- na wycieczce udającej się poza teren szkoły z korzystaniem z publicznych środków lokomocji w obrębie tej samej miejscowości, jeden opiekun na 15 uczniów,
- na wycieczce turystyki kwalifikowanej jeden opiekun na 10 uczniów, a kierownik wycieczki musi posiadać odpowiednie uprawnienia, przy czym ubezpieczenie młodzieży i opiekunów uczestniczących w wycieczkach szkolnych jest obowiązkowe.

Wychowawcy klas pierwszych mają obowiązek w pierwszych dniach września przeprowadzić zajęcia mające na celu zaznajomienie uczniów z pomieszczeniami szkoły, zasadami bezpieczeństwa na ich terenie, przepisami ruchu drogowego i podstawami higieny pracy umysłowej.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 października 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 2140)

- rejestr wyjść
- Długość przerw
- Miejsce do przechowywania podręczników
- plan zajęć (równomierne obciążenie, zróżnicowanie zajęć)
- prace remontowe
- oczyszczanie z lodu dróg komunikacyjnych
- zawieszenie zajęć – informacja do organu nadzoru pedagogicznego
- pracownicy – przeszkolenie z zakresu pierwszej pomocy
- substancje chemiczne – zabezpieczenie, karty charakterystyk
- Strzelnice
- Protokół powypadkowy – 21 dni po zakończeniu postępowania

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach

Rozp. MENiS z 31.12.2002 r. (Dz.U. 2003 poz.69, 2009 poz. 1130, 2010 poz.1408, 2011 poz.968)

Rozp. MEN z 31.10.2018 r. (Dz.U. 2018, poz. 2140)

Zmiany weszły w życie w dniu 29 listopada 2018 r.

§ 2a

1. Dyrektor albo upoważniona przez niego osoba prowadzi rejestr wyjść grupowych uczniów z wyjątkiem wycieczek....
2. Rejestr zawiera datę, miejsce, godzinę wyjścia i przyścia, cel, program wyjścia, imiona i nazwiska opiekunów, liczbę uczestników, podpisy opiekunów

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

§ 3. 1. Dyrektor, **co najmniej raz w roku**, dokonuje **kontroli zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły** lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, oraz określa kierunki ich poprawy.

2. Z ustaleń kontroli sporządza się **protokół**, który podpisują osoby biorące w niej udział. Kopię protokołu dyrektor przekazuje organowi prowadzącemu.

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

§ 4. Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych uwzględnia:

- 1) równomierne obciążenie uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia;
- 2) zróżnicowanie zajęć w każdym dniu;
- 3) możliwości psychofizyczne uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia.

§ 4a. **Dyrektor** zapewnia uczniom w szkole lub placówce miejsce na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych.

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

§ 5. 1. Plan ewakuacji szkoły lub placówki umieszcza się w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp.

2. Drogi ewakuacyjne oznacza się w sposób wyraźny i trwałe.

§ 6. 1. Prace remontowe, naprawcze i instalacyjne w pomieszczeniach szkoły lub placówki przeprowadza się pod nieobecność w tych pomieszczeniach osób, którym szkoła lub placówka zapewniają opiekę.

2. Zajęcia poza pomieszczeniami szkoły lub placówki nie mogą odbywać się w tych miejscach, w których prowadzone są prace wymienione w ust. 1.

3. W przypadku konieczności przeprowadzenia prac remontowych, naprawczych lub instalacyjnych w czasie funkcjonowania szkoły lub placówki prace te organizuje się w sposób nienarażający osób pozostających pod opieką szkoły na niebezpieczeństwo i uciążliwości wynikające z prowadzonych prac, z zastosowaniem środków ostrożności.

4. Miejsce prowadzenia prac należy zabezpieczyć przed dostępem osób nieuprawnionych, w szczególności dzieci

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

§ 7. 1. Teren szkoły i placówki ogradza się.

2. Na terenie szkoły i placówki zapewnia się:

1) właściwe oświetlenie;

2) równą nawierzchnię dróg, przejść i boisk;

3) instalację do odprowadzania ścieków i wody deszczowej.

3. Otwory kanalizacyjne, studzienki i inne zagłębienia na terenie szkoły lub placówki zakrywa się odpowiednimi pokrywami lub trwale zabezpiecza w inny sposób.

4. Szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren szkoły i placówki zabezpiecza się w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię. W miarę możliwości szlaki komunikacyjne kieruje się na ulicę o najmniejszym natężeniu ruchu.

5. Przejścia na terenie szkoły lub placówki oczyszcza się ze śniegu i lodu oraz zabezpiecza przed poślizgiem

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

§ 9. 1. W pomieszczeniach szkoły i placówki zapewnia się właściwe oświetlenie, wentylację i ogrzewanie.

2. Sprzęty, z których korzystają osoby pozostające pod opieką szkoły lub placówki, dostosowuje się do wymagań ergonomii.

3. Szkoły i placówki nabywają wyposażenie posiadające odpowiednie atesty lub certyfikaty.

§ 10. 1. Kuchnie i jadalnie utrzymuje się w czystości, a ich wyposażenie we właściwym stanie technicznym zapewniającym bezpieczne używanie.

2. Gorące posiłki są spożywane wyłącznie w jadalniach lub innych pomieszczeniach wydzielonych w tym celu.

3. Jadalnie lub inne pomieszczenia, o których mowa w ust. 2, umożliwiają bezpieczne i higieniczne spożycie posiłków.

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

- § 13. Niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej do tego osoby.
- § 14. 1. Przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod nadzorem nauczyciela.

Regulamin dyżurów

3. Dyrektor, po zasięgnięciu opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego:

- 1) ustala długość przerw międzylekcyjnych;
- 2) organizuje przerwy w sposób umożliwiający uczniom spożycie posiłków na terenie szkoły lub placówki.

§ 17. 1. W pomieszczeniach, w których odbywają się zajęcia zapewnia się temperaturę co najmniej 18° C

§ 18. 2. **Dyrektor, za zgodą organu prowadzącego, może zawiesić zajęcia na czas oznaczony, jeżeli:**

1) temperatura zewnętrzna mierzona o godzinie 21.00 w dwóch kolejnych dniach poprzedzających zawieszenie zajęć wynosi -15°C lub jest niższa;

2) wystąpiły na danym terenie zdarzenia, które mogą zagrozić zdrowiu uczniów.

3. O zawieszeniu zajęć, o którym mowa w ust. 1 i 2, odpowiednio organ prowadzący lub dyrektor zawiadamiają organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

Rozporządzenie dotyczące bezpieczeństwa

- § 21 Pracownicy szkoły lub placówki podlegają przeszkoleniu w zakresie udzielania pomocy
- § 29 – dotyczy substancji chemicznych ich przechowywania i zapoznania z kartami charakterystyk
- § 38 – strzelnice muszą spełniać określone przepisy
- § 44a Protokół powypadkowy należy sporządzić w terminie 21 dni od zakończenia postępowania

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. poz.1055)

§ 3. Krajoznawstwo i turystyka są organizowane w trakcie roku szkolnego, w szczególności w ramach odpowiednio zajęć dydaktyczno-wychowawczych lub opiekuńczych, **z wyjątkiem okresu ferii letnich i zimowych oraz wiosennej i zimowej przerwy świątecznej.**

§ 4. 1. Krajoznawstwo i turystyka są organizowane w formie:

1) wycieczek przedmiotowych – inicjowanych i realizowanych przez nauczycieli w celu uzupełnienia programu wychowania przedszkolnego albo programu nauczania w ramach jednego lub kilku przedmiotów,

2) wycieczek krajoznawczo-turystycznych o charakterze interdyscyplinarnym, w których udział nie wymaga od uczniów przygotowania kondycyjnego i umiejętności posługiwania się specjalistycznym sprzętem, organizowanych w celu nabywania wiedzy o otaczającym środowisku i umiejętności zastosowania tej wiedzy w praktyce,

3) specjalistycznych wycieczek krajoznawczo-turystycznych, w których udział wymaga od uczniów przygotowania kondycyjnego, sprawnościowego i umiejętności posługiwania się specjalistycznym sprzętem, a program wycieczki przewiduje intensywną aktywność turystyczną, fizyczną lub długodystansowość na szlakach turystycznych – zwanych dalej „wycieczkami”.

2. Wycieczki mogą być organizowane w kraju lub za granicą.

§ 5. Organizację i program wycieczki dostosowuje się do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ich stanu zdrowia, kondycji, sprawności fizycznej i umiejętności.

§ 6. 1. Zgodę na zorganizowanie wycieczki wyraża dyrektor szkoły, zatwierdzając kartę wycieczki.

2. Wzór karty wycieczki określa załącznik do rozporządzenia.

3. Do karty wycieczki dołącza się listę uczniów biorących udział w wycieczce, zawierającą imię i nazwisko ucznia oraz telefon rodzica lub rodziców ucznia. Listę uczniów podpisuje dyrektor szkoły.

§ 8. Zgoda rodziców na udział w wycieczce ucznia niepełnoletniego jest wyrażana w formie pisemnej.

§ 9. 1. Dyrektor szkoły wyznacza kierownika i opiekunów wycieczki spośród pracowników pedagogicznych szkoły.

2. W zależności od celu i programu wycieczki opiekunem wycieczki może być także osoba niebędąca pracownikiem pedagogicznym szkoły, wyznaczona przez dyrektora szkoły.

3. W przypadku specjalistycznej wycieczki krajoznawczo-turystycznej, o której mowa w § 4 ust. 1 pkt 3, kierownik i opiekunowie wycieczki są obowiązani posiadać udokumentowane przygotowanie zapewniające bezpieczną realizację programu wycieczki.

§ 12. Dyrektor szkoły może wyrazić zgodę na łączenie funkcji kierownika i opiekuna wycieczki.

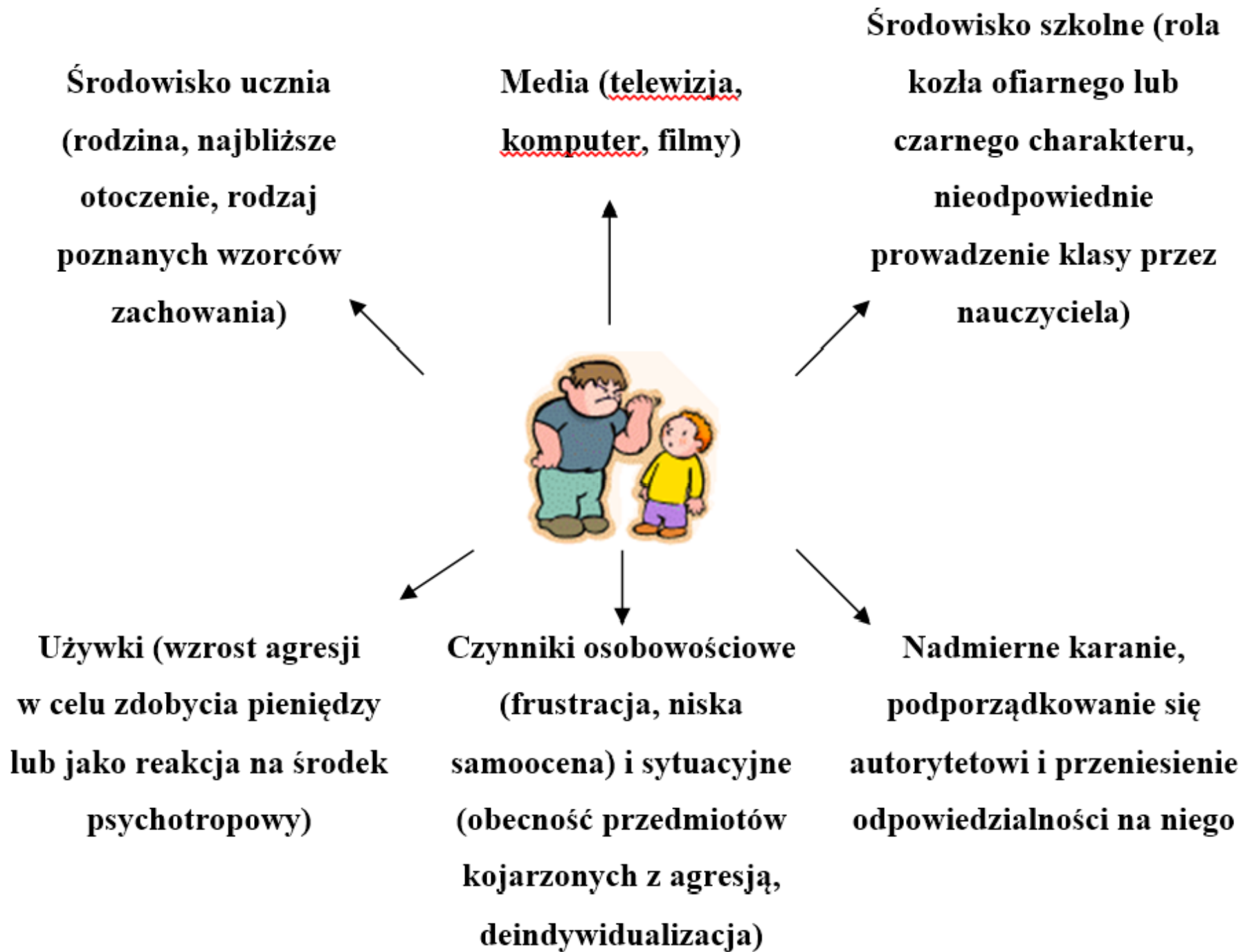
§ 13. W roku szkolnym 2017/2018 dyrektor szkoły może wyznaczyć na kierownika wycieczki także inną niż pracownik pedagogiczny szkoły osobę pełnoletnią, która posiada przygotowanie odpowiednie do realizacji zadań kierownika wycieczki, w tym zapewnienia bezpieczeństwa uczniom.

§ 14. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Agresja

Agresja to intencjonalne działanie, mające na celu wyrządzenie krzywdy (zarówno fizycznej, jak i psychicznej) drugiej osobie lub grupie osób.

Za pojawienie się zachowań agresywnych odpowiedzialne są

10 zasad przeciwdziałania przemocy

- 1. Reagowanie na najmniejszy przejaw agresji** – nie wolno traktować zachowań agresywnych jak „normalne w tym wieku”, „chłopcy tak się zachowują”, „ojej, ale z tego Tomka oferma”...
- 2. Osobiste, fizyczne potwierdzanie głoszonych prawd** – należy dbać o to, by nie być postrzeganym jako osoba, która tylko mówi, ale jako osoba, która wierzy w to, co mówi, a co najważniejsze, pilnuje, by działało się tak, jak powiedziała. „Koniec bijatyki”, „Nie chcę więcej tego słyszeć”.
- 3. Bezwzględnie rozdzielamy strony** – najlepiej nie tylko fizycznie, ale również zakazujemy bezpośredniego kontaktu werbalnego.
- 4. Natychmiast określamy granice** – nie możemy w żadnym wypadku dopuścić do tego, by któraś ze stron próbowała nam grozić – to my jesteśmy od tego, żeby ustalać reguły i mamy prawo je egzekwować.

5. Przekazujemy jednoznaczną ocenę stwierdzonych faktów – „Postąpiłeś źle. Zabraniam ci tak postępować. Tu się tak nie robi”. W żadnym wypadku nie możemy jednak komentować ani tym bardziej moralizować.

6. Musimy zgromadzić jak najwięcej obiektywnych faktów – określić przyczynę, bezpośredni powód, potencjalnych sprzymierzeńców. To nie jest łatwe, należy przede wszystkim unikać osobistego zaangażowania, zawierzenia pierwszemu wrażeniu i skłonności do subiektywnej oceny.

7. Nie możemy pozwolić uciec żadnej ze stron – „Wróć! Najpierw powiedzcie, o co wam poszło, a dopiero potem pójdziecie”.

8. Należy poważnie traktować wszelkie przejawy agresji – „Widzę, że biliście się naprawdę”, „Popatrz, jak on się boi”, „Ta rana jest prawdziwa”. W żadnym wypadku nie można bagatelizować. Ważne, żeby podkreślać, że strona skrzywdzona jest człowiekiem i ma takie same prawa jak inni.

9. Należy wyciągać konsekwencje – reakcja na zło nie może być tylko czczą pogrózką, muszą za nią iść konkretne cele, najlepiej zorientowane na zadośćuczynienie skrzywdzonemu.

10. Należy pilnie obserwować strony po ustąpieniu agresji. Trzeba być w bezpośrednim kontakcie z osobami zdarzenia tak długo, aż stwierdzimy, że wszyscy pojęli, co się stało. Należy zrobić wszystko, żeby nie dopuścić do kolejnych starć.

Analiza bezpieczeństwa szkoły

Mapa bezpieczeństwa

I. Sytuacja ogólna szkoły

II. Stan materialno-techniczny budynku, urządzeń,
wyposażenia

III. Znajomość przepisów BHP i przeciwpożarowych

IV. Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczych

V. Realizacja funkcji dydaktycznych

VI. Wypadki w szkole

VII. Kondycja zdrowotna nauczycy

Obszar analizy	Ocena		
	Dobra	Średnia	Zła
I. Sytuacja ogólna			
1.1. Lokalizacja szkoły na mapie zagrożeń	+		
1.2. Bezrobocie wśród rodziców			+
1.3. Przypadki zaburzenia funkcji rodziny			+
1.4. Szkoła w jednym budynku z innym typem szkoły	+		
1.5. Zatłoczenie szkoły	+		
Wynik dla sytuacji ogólnej →	3/5	0/5	2/5

Wnioski

- Należy zwrócić uwagę na dzieci ze środowisk zagrożonych patologią, dostarczyć wiedzę jak wyjść poza krąg w jakim dorastają
- Zorganizować świetlice środowiskowe, dożywianie, zajęcia sportowe, zajęcia rozwijające inteligencję emocjonalną

Czynniki wpływające na bezpieczeństwo

1.1 - Ruchliwa droga, park w pobliżu, stadion sportowy, niebezpieczna dzielnica

1.2 – bezrobocie, zwłaszcza trwałe

1.3 – zaburzenia w rodzinie, nadużywanie alkoholu, zaniedbania rodzinne

1.4 – zespoły różnych szkół, przemoc, swobodne poruszanie się osób spoza szkoły

1.5 – zatłoczenie szkoły, klas, na korytarzu – sprzyja wypadkowości, agresji, kłopot przy ewakuacji

Obszar analizy	Ocena		
	Dobra	Średnia	Zła
II. Stan materialno-techniczny			
2.1. Budynku			
2.2. Sal lekcyjnych i innych pomieszczeń			
2.3. Boiska szkolnego			
2.4. Szkolnego autobusu			
2.5. Wyposażenie pracowni w sprzęt i pomoce dydaktyczne			
Wynik dla stanu materialno-technicznego →			

Ad 2.1. budynek: wejście, opadające tynki lub inne elementy architektoniczne grożące zawaleniem, duże szklane przestrzenie, aktualnie przeprowadzane prace remontowe itp.

Ad 2.2. sale lekcyjne – ławki, stoliki (niebezpieczne wystające elementy, chybotliwe krzesła), szafki, wykładowe stoły, stołówka, świetlica, biblioteka, szatnia, toalety, natryski, korytarze, schody i poręcze; stan podłóg, sufitów, okien, drzwi, klamek, drzwi z szybami, gabloty na korytarzu (a zwłaszcza ich wystające elementy na wysokości głów uczniów).

Ad 2.3. stan boiska, nawierzchni, sprzętu trwałego, urządzeń sportowych, a także okalającej boisko siatki (ogrodzenia), przez które często uczniowie wchodzą „na skróty” do szkoły.

Ad 2.4. stan autobusu lub innego pojazdu, który jest wykorzystywany podczas wycieczki szkolnej.

Ad 2.5. wyposażenie pracowni w sprzęt i pomoce dydaktyczne, czy sprzęt nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa użytkowników ze względu na: budowę, ciężar, ustawienie, stan techniczny i ... pomysłowość uczniów!

Obszar analizy	Ocena		
III. Kompetencje prawno-organizacyjne	Dobra	Średnia	Zła
3.1. Znajomość przepisów i zastosowań u nauczycieli			
3.2. Znajomość przepisów i zastosowań u uczniów			
3.3. Rozwiązania organizacyjne (Kalendarium prewencji)			
Wynik dla kompetencji prawno-organizacyjnych →			

Obszar analizy	Ocena		
	Dobra	Średnia	Zła
IV. Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczych			
4.1. Rozpoznanie środowiska domowego uczniów			
4.2. Prowadzenie rejestru dzieci chronionych			
4.3. Wydolność szkoły w zakresie sprawowania opieki			
4.4. Działania profilaktyczne dla uczniów			
4.5. Działania związane ze współpracą i edukacją rodziców			
Wynik realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych →			

Ad 4.1. jak można oszacować jakość rozpoznania środowiska domowego uczniów? Czy są to pełne dane, zbierane systematycznie od początku przybycia ucznia do szkoły – w czasie wizyt i kontaktów z rodzicami/opiekunami ucznia; wywiad środowiskowy; ankietowanie rodziców i uczniów?

Ad 4.2. czy prowadzony jest rejestr dzieci chronionych, a dane na ich temat są traktowane przez Radę Pedagogiczną jako poufne, jedynie do ich wiadomości jako wskazówka do specyfikacji oddziaływań wychowawczych i dydaktycznych?

Ad 4.3. wydolność szkoły w zakresie sprawowania opieki tj. zapewnianie należytej opieki lekarskiej, psychologicznej i innej specjalistycznej; dożywianie, w razie potrzeby zapewnianie odpowiedniej ochrony prawnej i działań interwencyjnych, kontakt z policją. A także - dobór programów profilaktycznych do autentycznych problemów uczniów i ich rodzin. Czy istnieje np. wypracowany system porozumiewania się z rodzicami w przypadku stwierdzenia nieobecności ucznia? Czy szkoła jest raczej przytłoczona problemami uczniów i ew. ich rodzin czy przeciwnie – funkcjonuje w tym obszarze sprawnie i kompetentnie?

Ad 4.4. oszacowanie wartości podejmowanych działań (programów) profilaktycznych dla uczniów można sprowadzić do przeglądu problemów (czy są dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów i konkretnych problemów danej społeczności) oraz czy są realizowane systemowo; np. 20 minut na każdej godzinie dla wychowawcy klasy; na zebraniach (lub mini konferencjach z rodzicami), przekazywane w postaci ulotek, plakatów, poruszanych w szkolnej gazetce itp. W tym obszarze należy także zbadać poziom integracji ludzi w szkole, programy na rzecz integracji klas, nauczycieli, społeczności szkolnej.

Ad 4.5. działania związane ze współpracą i edukacją rodziców można oszacować analizując efekty pracy Rady Rodziców, formy angażowania rodziców do współpracy ze szkołą, konkretne przykłady efektów tej współpracy, formy integracyjno-edukacyjne przeznaczone dla rodziców, klimat obecności rodziców w szkole: czy rodzice pojawiają się w szkole tylko z powodu rutynowych zebrań lub wezwań z powodu kłopotów z uczniem; czy też przychodzą z innych – przyjemniejszych dla nich powodów; np. szkoła organizuje jakieś zajęcia dla rodziców, konferencje, dni szkoły itd.

Obszar analizy	Ocena		
V. Realizacja funkcji dydaktycznych	Dobra	Średnia	Zła
5.1. Stałość kadry dydaktycznej			
5.2. Stałe doskonalenie kadry dydaktycznej			
5.3. Poziom współpracy między nauczycielami			
5.4. Wyniki pracy dydaktycznej szkoły			
Podsumowanie sytuacji			

Obszar analizy	Ocena		
VI. Wypadki w szkole uczniów i nauczycieli	Dobra	Średnia	Zła
1. stan sytuacji w tym zakresie			
2. najczęściej występujący typ wypadków			
3. „czarne punkty” - miejsce wypadków w szkole			
Podsumowanie sytuacji			

Obszar analizy	Ocena		
VII. Kondycja zdrowotna nauczycieli	Dobra	Średnia	Zła
1. najczęstsze problemy zdrowotne nauczycieli			
2. wypalenie zawodowe			
Podsumowanie sytuacji			

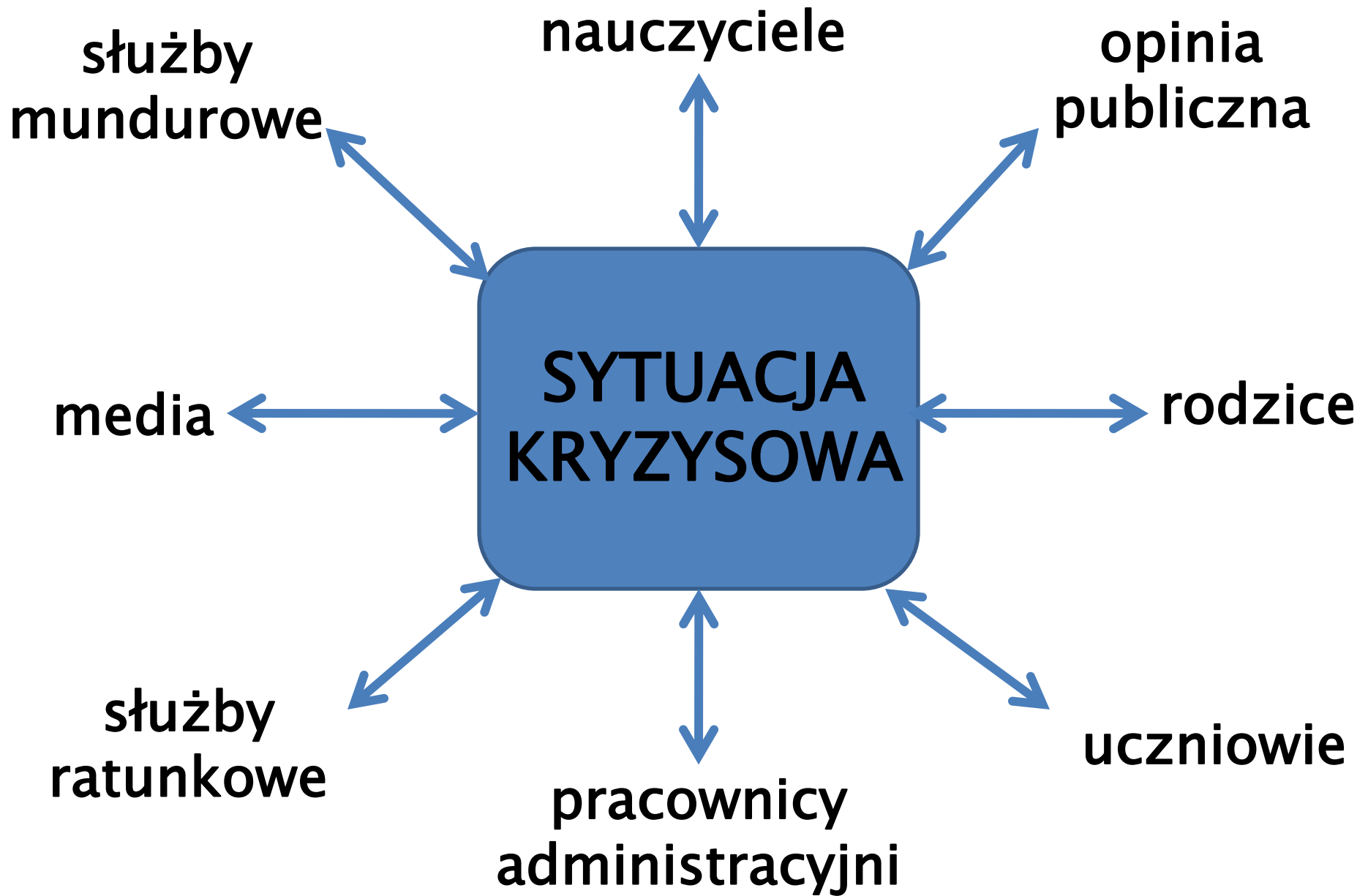
Obszar analizy	Dobra	Średnia	Zła
Ocena→			
I. Sytuacja ogólnej			
II. Stanu materialno-techniczny			
III. Kompetencje prawno-organizacyjne			
IV. Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczych			
V. Realizacja funkcji dydaktycznych			
VI. Wypadki w szkole U i N			
VII. Kondycja zdrowotna nauczycieli			
Podsumowania ogólne→			

Zadania dyrektora, nauczycieli i specjalistów wzmacniające poczucie bezpieczeństwa ucznia w szkole.

Budowanie strategii działań antykryzysowych

SYTUACJE KRYZYSOWE I PROPONOWANA REAKCJA

Kryzys (z greckiego *krísis* – przesilenie),

- to układ wydarzeń powodujący wzrost zagrożenia, uniemożliwiający normalne funkcjonowanie, to zdarzenie zagrażające życiu, zdrowiu, mieniu lub środowisku człowieka,
- przeciwstawienie się któremu wymaga sił i środków przekraczających lokalne możliwości.
- **moment przełomowy, rozstrzygający, punkt zwrotny,**

Kryzysy są nieuniknione

Kryzysy są potrzebne

Sytuacje kryzysowe stanowią test dla autorytetu

J.Szczepański

Działania uprzedzające:

- kreowanie stylu funkcjonowania placówki, zmniejszającego występowanie sytuacji
- wyznaczenie zespołu kryzysowego
- budowanie lokalnej koalicji wspomagającej przeprowadzenie interwencji
- opracowanie procedur kryzysowych
- zapoznanie społeczności szkolnej z przebiegiem interwencji
- ustanowienie łączności i sposobów informowania (w tym opinii publicznej)

Wykaz niezbędnych telefonów alarmowych:
Policja, Pogotowie Ratunkowe, Straż Pożarna,
Straż Miejska (Gminna), Pogotowie
Energetyczne, Pogotowie Gazowe, Pogotowie
Ciepłownicze, Pogotowie Wodno-
Kanalizacyjne, SANEPID, Wydział
Zarządzania Kryzysowego, Organ
Prowadzący, Kuratorium Oświaty.

POŽAR

1. Jeżeli zauważyłeś pożar lub otrzymałeś informację o pożarze, odszukaj najbliższy ręczny ostrzegacz pożarowy. Zbij szybkę i naciśnij przycisk. Spowoduje to uruchomienie alarmu z centrali sygnalizacji pożaru.
2. Gdy w obiekcie nie ma takiego systemu, natychmiast zaalarmuj:
  - a) wszystkie osoby znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu strefy objętej pożarem,
  - b) Państwową Straż Pożarną - **998**, numer alarmow**112**.

Wcześniej ogłoś alarm pożarowy w sposób określony w Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego.

3. Bezzwłocznie przystąp do gaszenia pożaru przy pomocy sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku.
4. Zarządź ewakuację ze strefy zagrożonej po krótkiej ocenie sytuacji.
5. Wyłącz dopływ gazu i prądu.

6. Jeżeli to możliwe, usuń z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszelkie znajdujące się tam materiały palne, wybuchowe, toksyczne, a także cenny sprzęt i urządzenia oraz ważne dokumenty, nośniki informacji itp.
7. Nie otwieraj – bez wyraźnej potrzeby – drzwi i okien do pomieszczeń objętych pożarem; dopływ powietrza sprzyja rozprzestrzenianiu się ognia.
8. Otwierając drzwi do pomieszczeń, w których powstał pożar, zachowaj szczególną ostrożność.
9. Nie wchodź do pomieszczeń objętych pożarem, lecz jeśli to konieczne wchodząc zachowaj szczególną ostrożność, w zadymieniu poruszaj się w pozycji pochylonej lub na czworakach, blisko posadzki, gdzie jest najwięcej powietrza i lepsza widoczność; aby nie stracić orientacji staraj się poruszać wzdłuż ścian, poręczy; usta zasłoń np. wilgotną chustką.
10. Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie stosuj się do ich poleceń.
11. Poinformuj dowódcę przybyłych jednostek o sytuacji i podjętych dotychczas działaniach.

CHOROBA ZAKAŽNA

1. Po otrzymaniu informacji o niebezpiecznej chorobie zakaźnej u ucznia lub pracownika szkoły należy potwierdzić tę wiadomość u lekarza, – jeśli to możliwe; lub w SANEPID
2. Ustal z dyżurującym inspektorem sanitarnym sposób postępowania.
3. Zawiadom właściwy Wydział Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.
4. Nadzoruj przestrzeganie zaleceń służb sanitarnych przez pracowników szkoły i uczniów.
5. Przygotuj informację dla uczniów i rodziców przy współpracy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.
6. Zorganizuj (w razie potrzeby) spotkanie z rodzicami z lekarzem chorób zakaźnych lub przedstawicielem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.

**PODEJRZANY PRZEDMIOT LUB
PRZESYŁKA W SZKOLE**

1. Odizoluj miejsce lub zabezpiecz pomieszczenie.
2. Zadbaj o zamknięcie okien, wyłączenie systemów wentylacji i klimatyzacji, by nie powodować ruchu powietrza w pomieszczeniu.
2. Przykryj uszkodzony, podejrzany przedmiot lub przesyłkę, gdy zawiera jakąkolwiek podejrzaną zawartość w formie: płynnej lub stałej (proszek, pył, galareta, piana lub inne).
3. Zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z poniższych numerów alarmowych: **997, 112,**
4. Ustal, które osoby miały kontakt z podejrzanym przedmiotem, przesyłką.
5. Zadbaj, by osoby te dokładnie umyły ręce.
6. Zgromadź te osoby w jednym pomieszczeniu i przypilnuj, by z nikim się nie kontaktowały i pozostały tam do przybycia służb.

ZAGROŻENIE TERRORYSTYCZNE

Wtargnięcie napastników do obiektu

1. Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.
2. Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
3. Pytaj zawsze o pozwolenie, np., gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.
4. Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
5. Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami.
6. Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna; nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
7. W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia, wykonuj polecenia grupy antyterrorystycznej.
8. Po zakończeniu akcji sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek; o braku któregokolwiek dziecka poinformuj Policję; nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu; prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

Użycie broni palnej na terenie szkoły

W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

1. Nakaż dzieciom położyć się na podłodze.
2. Staraj się uspokoić dzieci.
3. Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
4. Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników.
5. O ile to możliwe zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych: **997, 112**
6. Po opanowaniu sytuacji:
  - upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź, czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
  - udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
  - w przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie podejmij odpowiednie do sytuacji działania.

Zagrożenie bombowe

1. Jeżeli jest to informacja telefoniczna:
słuchaj uważnie, zapamiętaj jak najwięcej, jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę, – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje, zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle, nigdy nie odkładaj pierwszy słuchawki, jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.
2. Jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał - przekażesz ją Policji.
3. Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych: **997, 112**
4. Zaalarmuj zarządcę budynku.
5. Zadzwoń do właściwego Wydziału Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.
6. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób niewywołujący paniki.
7. Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją
8. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.

ZABÓJSTWO/SAMOBÓJSTWO

1. Powiadom Policję, Pogotowie Ratunkowe i przełożonych.
2. Powiadom poradnię psychologiczno – pedagogiczną i poproś o zorganizowanie pomocy psychologicznej uczniom i nauczycielom.
3. Zabezpiecz miejsce zdarzenia do czasu przybycia policji.
4. Nie udzielaj informacji mediom, dopóki o śmierci nie powiadomisz najbliższej rodziny.
5. Jak najszybciej powiadom najbliższą rodzinę o śmierci dziecka, zrób to twarzą w twarz, unikaj telefonu lub poczty.
6. Udziel pomocy i wsparcia rodzinie zmarłego, w razie potrzeby powiadom Pogotowie Ratunkowe.
7. Zorganizuj pracę szkoły w ten sposób, aby możliwy był proces interwencji kryzysowej – udzielenie wsparcia psychologicznego uczniom, pomoc w odreagowaniu traumatycznych przeżyć.
8. Przemyśl i przygotuj strategię kontaktowania się z mediami

PRÓBA SAMOBÓJCZA UCZNIA

1. Ustal i potwierdź rodzaj zdarzenia.
2. Nie pozostawiaj ucznia samego.
3. Usuń wszystko, co może ułatwiać realizację zamiaru.
4. Bez rozgłosu przeprowadź ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce.
5. Zbierz wstępne informacje o okoliczności zdarzenia.
6. Wezwij pomoc (pogotowie, straż, policja) – w zależności od takiej potrzeby.
7. Zadbaj, aby interwencja służb przebiegała dyskretnie.
8. Zawiadom właściwy Wydział Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.
9. Dokonaj szybkiej oceny dalszych zagrożeń.
10. Powiadom rodziców/opiekunów prawnych.
11. Chroń ucznia oraz inne osoby przed zbędnymi czynnikami traumatycznymi (np. media, świadkowie itp.).
12. Zapewnij uczniowi pomoc psychologiczną.

KRYZYS WYCHOWAWCZY

1. Powołaj zespół kryzysowy, wspólnie oceńcie emocjonalne, poznawcze aspekty reakcji kryzysowych, ustalcie zasady kontaktowania się z osobami czy grupami zaangażowanymi w kryzys, w tym: strategię kontaktowania się z mediami
2. Wybierz osobę do kontaktowania się z mediami.
3. Zidentyfikujcie główne problemy lub „wyzwalacze kryzysu”, stwórzcie i zbadajcie alternatywy.
4. Zorganizuj zebranie rady pedagogicznej i zadbaj o rzetelne jej protokołowanie.
5. Wyraźnie i jasno nazwij rzecz po imieniu- mów o agresji, przemocy, znęcaniu się, dręczeniu, wyzywaniu, molestowaniu seksualnym, kłamstwach (a nie ogólnie o „złym zachowaniu”, „haniebnym postępku”, „nieodpowiednim zachowaniu”) oraz wskaż konkretne zasady, reguły i prawa, które zostały naruszone bądź złamane.
6. Pokaż konsekwencje, jakie kryzys przynosi wszystkim grupom społeczności szkolnej (nie tylko uczniom).
7. Zachęć osoby, które wyrządziły szkody, (jeżeli są obecne), do myślenia o zadośćuczynieniu.
8. Ustal z radą pedagogiczną sposoby pracy nad metodami zapobiegania w przyszłości takim sytuacjom, w których problemy wychowawcze, sytuacje trudne, osiągną rozmiary kryzysu.
9. Bądź zawsze gotowy na otwartą rozmowę z nauczycielami o problemach zgłaszanych przez uczniów.

Po co szkole procedury?

- Procedury to wewnętrzna sprawa każdej placówki;
- Usprawniają system zarządzania placówką;
- Podstawą stworzenia i wydania określonej procedury powinien być akt prawny, który nakłada na dyrektora i nauczycieli określone obowiązki;
- Ujednolicają tok postępowania;
- Zapobiegają rozbieżnościom i nieporozumieniom w przypadku wystąpienia niepożądanego zdarzenia;
- Wskazują sposób prawidłowego działania w określonych sytuacjach;
- Z obowiązującymi procedurami zapoznani zostają wszyscy pracownicy placówki;

Procedury

- Przyrowadzanie i odbieranie dzieci z przedszkola i szkoły
- Postepowanie w przypadku nieodebrania dziecka ze świetlicy, przedszkola;
- Postepowanie w przypadku gdy nauczyciel podejrzewa, ze dziecko z przedszkola chce odebrać osoba będąca pod wpływem alkoholu lub środków odurzających.
- Postepowanie w przypadku odbierania dziecka z przedszkola przez rodziców rozwiedzionych lub żyjących w separacji.
- Postepowanie w przypadku wystąpienia chorób zakaźnych.
- Dziecko przewlekle chore w przedszkolu.
- Dziecko sprawiające trudności wychowawcze i przejawiające agresję.
- Zagrożenie pożarem, wybuchem, zatruciem.
- Stwierdzenie na terenie przedszkola podejrzanych przedmiotów lub substancji.
- Obecność na terenie przedszkola osób niepożądanych, zachowujących się niewłaściwie, lub zwierząt zagrażających bezpieczeństwu dzieci.

- Postępowanie wobec ofiar przemocy fizycznej i psychicznej.
- Postępowanie w przypadku pedofilii.
- **Wejście do przedszkola, szkoły:**
- monitorowanie wejścia do budynku, weryfikowanie osób wchodzących do budynku – zwłaszcza niezwiązane z codziennym życiem szkoły/przedszkola i nie dopuszczanie do ich swobodnego poruszania się po terenie placówki,
- nie należy pozostawiać otwartych drzwi do budynku , szczególnie tych, które nie podlegają monitorowaniu i/lub bezpośredniej kontroli pracownika placówki,
- nie należy wpuszczać bez weryfikacji osób na teren placówki,
- wprowadzenie książki wejść i wyjść, zwłaszcza osób niezwiązanych bezpośrednio z placówką,
- sprawowanie stałego nadzoru przy wejściu do budynku szkoły.

Podawanie dziecku leków ratujących zdrowie i życie...

Rzecznik w sprawie zasad podawania leków dzieciom z chorobami przewlekłymi w przedszkolach

Data: 2018-01-30

- **Brakuje przepisów, które jasno określałyby zasady podawania leków dzieciom w przedszkolach. To bardzo ważne w przypadku przedszkolaków z chorobami przewlekłymi.**
- **Rzecznik pisze w tej sprawie do Ministra Zdrowia.**

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rzecznik-w-sprawie-zasad-podawania-lekow-dzieciom-z-chorobami-przewleklymi-w-przedszkolach>

Podawanie leków – z upoważnienia rodziców

- Rodzice są zobowiązani do złożenia upoważnienia dla wskazanych osób do podawania leku, przekazania odpowiedniej dokumentacji (zlecenia lekarskiego, ew. wskazania lub przeciwwskazanie do samego uczęszczania dziecka do placówki) oraz poinformowania na piśmie na jaką chorobę dziecko choruje, jakie leki zażywa (nazwa leku, sposób dawkowania), itp.
- Pożądane jest, aby delegowanie przez rodziców uprawnień do wykonywania czynności związanych z opieką nad dzieckiem oraz zgody pracowników placówki i zobowiązania do sprawowania opieki, miały formę **umowy pisemnej** pomiędzy rodzicami dziecka przewlekłe chorego a wskazanymi pracownikami placówki.

<https://www.portaloswiatowy.pl/analizy-i-interpretacje/podawanie-uczniom-lekow-wciaz-problematyczne-14734.html>

[Informacje o dziecku - przykład](#)

Wycieczki

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki

(Dz. U. poz. 1055)

- ogłoszono dnia 1 czerwca 2018 r.
- obowiązuje od dnia 2 czerwca 2018 r.

§ 2. Organizowanie przez szkoły krajoznawstwa i turystyki ma na celu:

- 1) poznawanie kraju, jego środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii;
- 2) poznawanie kultury i języka innych państw;
- 3) poszerzanie wiedzy z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego;
- 4) wspomaganie rodziny i szkoły w procesie wychowania;
- 5) upowszechnianie wśród uczniów zasad ochrony środowiska naturalnego oraz wiedzy o składnikach i funkcjonowaniu rodzimego środowiska przyrodniczego, a także umiejętności korzystania z zasobów przyrody;
- 6) upowszechnianie zdrowego stylu życia i aktywności fizycznej oraz podnoszenie sprawności fizycznej;
- 7) poprawę stanu zdrowia uczniów pochodzących z terenów zagrożonych ekologicznie;
- 8) przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym, w szczególności w ramach profilaktyki uniwersalnej;
- 9) poznawanie zasad bezpiecznego zachowania się w różnych sytuacjach.

§ 3. Krajoznawstwo i turystyka są organizowane w trakcie roku szkolnego, w szczególności w ramach odpowiednio zajęć dydaktyczno-wychowawczych lub opiekuńczych, z wyjątkiem okresu ferii letnich i zimowych oraz wiosennej i zimowej przerwy świątecznej.

§ 5. Organizację i program wycieczki dostosowuje się do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ich stanu zdrowia, kondycji, sprawności fizycznej i umiejętności.

§ 6. 1. Zgodę na zorganizowanie wycieczki wyraża dyrektor szkoły, zatwierdzając kartę wycieczki.

2. Wzór karty wycieczki określa załącznik do rozporządzenia.

3. Do karty wycieczki dołącza się listę uczniów biorących udział w wycieczce, zawierającą imię i nazwisko ucznia oraz telefon rodzica lub rodziców ucznia. Listę uczniów podpisuje dyrektor szkoły.

§ 10. Kierownik wycieczki:

- 1) opracowuje program i regulamin wycieczki;
- 2) zapoznaje uczniów, rodziców i opiekunów wycieczki z programem i regulaminem wycieczki oraz informuje ich o celu i trasie wycieczki;
- 3) zapewnia warunki do pełnej realizacji programu wycieczki i przestrzegania jej regulaminu oraz sprawuje nadzór w tym zakresie;
- 4) zapoznaje uczniów i opiekunów wycieczki z zasadami bezpieczeństwa oraz zapewnia warunki do ich przestrzegania;

§ 10. Kierownik wycieczki:

- 5) określa zadania opiekunów wycieczki w zakresie realizacji programu wycieczki oraz zapewnienia opieki i bezpieczeństwa uczniom;
- 6) nadzoruje zaopatrzenie uczniów i opiekunów wycieczki w odpowiedni sprzęt, wyposażenie oraz apteczkę pierwszej pomocy;
- 7) organizuje i nadzoruje transport, wyżywienie i noclegi dla uczniów i opiekunów wycieczki;
- 8) dokonuje podziału zadań wśród uczniów;
- 9) dysponuje środkami finansowymi przeznaczonymi na organizację wycieczki;
- 10) **dokonuje podsumowania, oceny i rozliczenia finansowego wycieczki po jej zakończeniu i informuje o tym dyrektora szkoły i rodziców, w formie i terminie przyjętych w danej szkole.**

§ 11. Opiekun wycieczki:

- 1) sprawuje opiekę nad powierzonymi mu uczniami;
- 2) współdziała z kierownikiem wycieczki w zakresie realizacji programu wycieczki i przestrzegania jej regulaminu;
- 3) sprawuje nadzór nad przestrzeganiem regulaminu wycieczki przez uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa;
- 4) nadzoruje wykonywanie zadań przydzielonych uczniom;
- 5) wykonuje inne zadania zlecone przez kierownika wycieczki.

§ 12. Dyrektor szkoły może wyrazić zgodę na łączenie funkcji kierownika i opiekuna wycieczki.

Regulamin dla każdej wycieczki w przedszkolu publicznym

- Zgodnie z regulacjami określonymi dla przedszkoli publicznych, za opracowanie regulaminu wycieczki odpowiada kierownik, którego wyznacza dyrektor przedszkola - § 9 ust. 1 i § 10 pkt 1 rozporządzenia MEN z 25 maja 2018 r. Kierownik wycieczki organizowanej przez przedszkole publiczne powinien każdorazowo opracować regulamin, który odpowiada celom i charakterowi wycieczki organizowanej przez przedszkole, a następnie ma obowiązek zapoznania z tym regulaminem dzieci i ich rodziców.
- Przepis rozporządzenia wskazuje, że za opracowanie regulaminu wycieczki odpowiada jej kierownik, w związku z tym regulamin powinien dotyczyć konkretnej wycieczki, a nie wszystkich wycieczek organizowanych przez przedszkole.

Ciekawe linki

<https://rcb.gov.pl/alert-rcb-szkolenia-dla-nauczycieli/>

ZAGROŻENIA ZIMOWE

RCB | Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

W domu	Wychłodzenia i odmrożenia	Podróż autem	Bezpieczny wypoczynek
odśnież dach i chodnik	ubieraj się stosownie do pogody	korzystaj z zimowych opon	nie pij alkoholu
usuń sople z dachu	reaguj na potrzebujących pomocy	naładuj telefon, zabierz do auta ładowarkę	na tyżwach ślizgaj się tylko w wyznaczonych miejscach
korzystaj z bezpiecznych urządzeń grzewczych	nie rozgrzewaj się alkoholem	zatankuj samochód	na nartach zjeżdżaj tylko na oznakowanych trasach
nie zastanij kratki wentylacyjnych	zadbaj o zwierzęta	zabierz przewody do rozruchu silnika	nie przywiązuj sanek do traktora, samochodu itp.

rcb.gov.pl

ADRESY, KTÓRE WARTO ZNAĆ

- <https://www.ore.edu.pl/2011/08/wydzia-wychowania-i-profilaktyki/>
- <https://www.ore.edu.pl/2015/06/procedury-interwencyjne-w-szkole-materialy-do-pobrania/>
- <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/>

Dziękuję za uwagę

Jolanta Klawe

klawe@hot.pl